
Polisi Anghenion Gofal Iechyd Enghreifftiol

(Seiliedig ar Ddogfen Ganllawiau 215/2017 Llywodraeth Cymru,
Dyddiad cyhoeddi: Mawrth 2017)

Nichola Jones
Pennaeth Cynhwysiant ac Anableddau

Manylion Cyswilt:

Polisi Anghenion Gofal ar gyfer <i>(Enw'r Ysgol)</i>	
Dyddiad Cyhoeddi:	
Dyddiad Adolygu: <i>(Argymhellir gan Lywodraeth Cymru bod y polisi'n cael ei adolygu'n flynyddol)</i>	
Cyfeiriad a Chod Post yr Ysgol:	
Rhif Ffôn yr Ysgol:	
Cyfeiriad E-bost yr Ysgol:	
Cyfeiriad gwe'r polisi hwn: <i>(Nodwch os yw'r cyfeiriad yn wahanol i brif gyfeiriad e-bost yr ysgol)</i>	
Enw'r person sy'n gyfrifol am gynnal y polisi hwn:	

Prif Egwyddorion

Mae Canllawiau Llywodraeth Cymru'n nodi y dylid cynnwys yr egwyddorion hyn.

Wrth ddatblygu'r polisi hwn, mae'r ysgol wedi ystyried yr egwyddorion canlynol a amlinellir yng nghanllawiau statudol Llywodraeth Cymru: '*Cefnogi Dysgwyr ag anghenion gofal iechyd*' (Mawrth 2017):

- Dylai staff ddeall a gweithio o fewn egwyddorion cynwysoldeb.
- Dylid cynllunio gwersi a gweithgareddau mewn ffordd sy'n caniatáu i unigolion sydd ag anghenion gofal iechyd gymryd rhan lawn.
- Dylai staff ddeall eu rôl wrth gefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd a dylid darparu hyfforddiant priodol.
- Dylai staff deimlo'n hyderus eu bod yn gwybod beth i'w wneud mewn argyfwng gofal iechyd.
- Dylai staff fod yn ymwybodol o anghenion eu dysgwyr drwy rannu anghenion gofal iechyd y dysgwr unigol yn briodol a chyfreithlon.
- Pryd bynnag y bo'n briodol, dylai dysgwyr gael eu hannog a'u cefnogi i gymryd cyfrifoldeb am reoli eu hanghenion gofal iechyd eu hunain.

Gofynion cyfreithiol yr ysgol

Mae Canllawiau Llywodraeth Cymru'n nodi:

Mae'n **rhaid** i gyrff llywodraethu roi sylw i'r canllawiau statudol '*Cefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd*' (Mawrth 2017) wrth gyflawni eu dyletswyddau o ran hyrwyddo lles plant sy'n ddysgwyr yn yr ysgol, gan gynnwys diwallu eu hanghenion gofal iechyd. Mae'r canllawiau hefyd yn berthnasol i weithgareddau sy'n digwydd oddi ar y safle fel rhan o weithgareddau addysgol arferol.

Mae Adran 21(5) Deddf Addysg 2002 yn gosod dyletswydd ar gyrff llywodraethu i hyrwyddo lles dysgwyr yn yr ysgol i'r graddau y mae'n ymwneud â'r materion a grybwyllir yn adran 25(2) Deddf Plant 2004, sy'n cynnwys iechyd corfforol a meddyliol a llesiant emosiynol, addysg, hyfforddiant a hamdden, a llesiant cymdeithasol.

Mae gan bob dysgwr sydd ag anghenion gofal iechyd hawl i addysg lawn. Yn ogystal â'r dyletswyddau a nodir uchod (Deddf Addysg 2002), mae'n rhaid hefyd ystyried a gaiff y dysgwr ei ddiffinio'n anabl o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010. Mae'n rhaid i gyrff llywodraethu gydymffurfio â dyletswyddau'r Ddeddf hon, gan gynnwys y rhai o fewn cyd-destun addysg. Er enghraifft, mae'n rhaid gwneud addasiadau rhesymol ar gyfer dysgwyr anabl a rhaid peidio â gwahaniaethu yn erbyn dysgwyr anabl wrth wneud trefniadau derbyn. Wrth ddrafftio'r canllawiau

statudol a'r cyngor hwn, mae Gweinidogion Cymru wedi rhoi sylw i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP).

Mae'n rhaid i Gyrrff Llywodraethu gydymffurfio â Deddf Diogelu Data 1998. Mae'r ddeddf hon yn rheoleiddio prosesu data personol, sy'n cynnwys ei ddal a'i ddatgelu. Os yw dysgwyr yn derbyn cyffuriau rheoledig trwy bresgripsiwn, bydd Deddf Camddefnyddio Cyffuriau 1971 hefyd yn gymwys.

Rolau a chyfrifoldebau

Daw'r wybodaeth hon o Ganllawiau Llywodraeth Cymru:

Dylai'r **Corff Llywodraethu** oruchwylio datblygiad a gweithrediad trefniadau ar gyfer dysgwyr ag anghenion gofal iechyd. Mae hyn yn cynnwys:

- cydymffurfio â dyletswyddau statudol perthnasol, gan gynnwys y rhai o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010
- bod â dyletswydd statudol i hyrwyddo lles dysgwyr, e.e. drwy ddarparu mynediad i ddysgwyr at wybodaeth a deunydd, sy'n anelu at hyrwyddo lles ysbrydol a moesol ac iechyd corfforol a meddyliol (Erthygl 17 CCUHP)
- ystyried sut y gallant gefnogi dysgwyr i ddatblygu'r sgiliau, gwybodaeth a gwydnwch emosiynol sy'n ofynnol i sicrhau eu hawliau, a hawliau pobl eraill
- sicrhau bod rolau a chyfrifoldebau pawb sy'n cymryd rhan yn y trefniadau i gefnogi anghenion gofal iechyd dysgwyr yn glir ac yn ddealladwy i bawb sy'n gysylltiedig, gan gynnwys unrhyw ddirprwyo priodol o gyfrifoldebau neu dasgau i bennaeth, aelod o staff neu weithiwr proffesiynol fel y bo'n briodol
- gweithio ar y cyd â rhieni a gweithwyr proffesiynol eraill i ddatblygu trefniadau gofal iechyd i gwrdd â lles pennaf y dysgwr
- datblygu a gweithredu trefniadau effeithiol i gefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd. Dylai hyn gynnwys polisi ar anghenion gofal iechyd a lle bo'n briodol, Gynlluniau Iechyd Unigol ar gyfer dysgwyr penodol
- sicrhau bod trefniadau ar waith ar gyfer datblygu, monitro ac adolygu'r trefniadau gofal iechyd
- sicrhau bod y trefniadau yn unol â pholisïau a gweithdrefnau perthnasol eraill, megis iechyd a diogelwch, cymorth cyntaf, asesiadau risg, Deddf Diogelu Data 1998, mesurau diogelu a gweithdrefnau argyfwng
- sicrhau bod systemau cadarn diogelu yn bodoli ar gyfer delio ag argyfyngau iechyd a digwyddiadau critigol, ar gyfer gweithgareddau ar ac oddi ar y safle, gan gynnwys mynediad i feddyginiaeth argyfwng fel anadlwyr neu ben adrenalín
- sicrhau bod staff sydd â chyfrifoldeb ar gyfer cefnogi dysgwyr ag anghenion

gofal iechyd yn cael eu hyfforddi'n briodol

- sicrhau bod yswiriant priodol yn ei le, y cydymffurfir ag unrhyw amodau a bod staff yn glir ynghylch beth mae hyn yn ei olygu iddynt wrth gefnogi dysgwyr
- cael polisi atal heintiau sy'n adlewyrchu'n llawn y gweithdrefnau a nodir yn y canllawiau cyfredol fel y gwelir yn

<http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/888/hafan>

Dylai'r **Pennaeth** sicrhau bod trefniadau i ddiwallu anghenion gofal iechyd eu dysgwyr yn cael eu datblygu'n ddigonol a'u gweithredu'n effeithiol. Gall hyn gynnwys:

- gweithio gyda'r corff llywodraethol i sicrhau cydymffurfiaeth â dyletswyddau statudol perthnasol wrth gefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd, gan gynnwys dyletswyddau o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010
- sicrhau bod y trefniadau sydd ar waith i ddiwallu anghenion gofal iechyd dysgwr wedi'u deall yn llawn gan bawb sy'n rhan ohonynt ac y gweithredir arnynt, ac y caiff camau gweithredu o'r fath eu cynnal. Gellir dirprwyo'r gwaith o reoli anghenion gofal iechyd dysgwr i aelod arall o staff ond dylai'r pennaeth oruchwylio'r trefniant hwn yn uniongyrchol
- sicrhau bod y cymorth a roddir ar waith yn canolbwyntio ar ac yn diwallu anghenion y dysgwr unigol
- ymestyn ymwybyddiaeth o anghenion gofal iechyd ar draws y lleoliad addysg yn unol â hawl y dysgwr i breifatrwydd. Gall hyn gynnwys staff cymorth, staff arlwyo a staff cyflenwi, llywodraethwyr, rhieni a dysgwyr eraill
- pan fo hynny'n briodol, penodi aelod penodol o staff i fod yn gyfrifol am ddysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd, cysylltu â rhieni, dysgwyr, yr awdurdod lleol ac eraill sy'n ymwneud â gofal y dysgwr
- sicrhau bod nifer digonol o staff hyfforddedig ar gael i weithredu'r trefniadau a nodir yn yr holl Gynlluniau Iechyd Unigol, gan gynnwys cynlluniau wrth gefn ar gyfer sefyllfaoedd brys ac absenoldeb staff
- cael cyfrifoldeb cyffredinol am ddatblygu Cynlluniau Iechyd Unigol
- sicrhau bod gan ddysgwyr amgylchedd priodol ac urddasol i gyflawni eu hanghenion gofal iechyd, e.e. toiledau preifat ar gyfer cathetreiddio
- gwirio gyda'r awdurdod lleol a yw gweithgareddau penodol ar gyfer cefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd yn cael eu cynnwys yn briodol gan yswiriant a gwneud staff yn ymwybodol o unrhyw gyfyngiadau ar y gweithgareddau a gwmpesir
- sicrhau bod pob dysgwr ag anghenion gofal iechyd yn cael eu cysylltu'n briodol â gwasanaeth nyrs yr ysgol
- sicrhau pan fo dysgwr ar leoliad profiad gwaith neu debyg, bod cymorth gofal iechyd priodol wedi cael ei gytuno a'i roi ar waith **(i ysgolion uwchradd)**
- darparu adroddiadau blynyddol i'r corff llywodraethu ar effeithiolrwydd y trefniadau sydd ar waith i ddiwallu anghenion gofal iechyd dysgwyr

- sicrhau na chaiff unrhyw ddysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd eu heithrio o weithgareddau y byddent fel arfer â'r hawl i gymryd rhan ynddynt heb reswm yn seiliedig ar dystiolaeth glir
- hysbysu'r awdurdod lleol pan fydd dysgwr yn debygol o fod i ffwrdd o'r lleoliad addysg am fwy na thair wythnos oherwydd eu hanghenion gofal iechyd.
- bod yn ystyriol o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 drwy sicrhau bod cymorth i ddysgwyr yn cael ei ddarparu gan ddefnyddio dull cyfannol.

Gellir gofyn i unrhyw **aelod staff** ddarparu cymorth i ddysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd, gan gynnwys cynorthwyo neu oruchwylio gweinyddu meddyginiaethau. Mae hyn yn cynnwys:

- **Athrawon, staff cynorthwyol ac aelodau eraill o'r staff**
- **Aelodau penodol o'r staff sy'n cefnogi dysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd**
- **Staff cymorth cyntaf mewn ysgolion**

Fodd bynnag, mae'r rôl hon yn hollol wirfoddol a bydd aelodau staff yn derbyn hyfforddiant digonol ac addas a chyrraedd y lefel angenrheidiol o gymhwysedd cyn iddynt gymryd y cyfrifoldeb. Bydd gweinyddu neu oruchwylio meddyginiaeth yn rhan o'u cytundeb, telerau ac amodau neu gynllun swydd a gytunwyd ar y cyd. Bydd yr ysgol yn sicrhau bod y staff hynny yn:

- deall polisïau a threfniadau anghenion gofal iechyd y lleoliad addysg yn llawn
- ymwybodol o ba ddysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd mwy difrifol neu gronig, a, lle bo'n briodol, eu bod yn gyfarwydd â Chynlluniau Iechyd Unigol y dysgwyr hyn. Mae hyn yn cynnwys gwybod sut i gysylltu â rhieni a beth yw'r sbardunau ar gyfer cysylltu â nhw, megis pan fydd y dysgwr yn sâl, yn gwrthod cymryd meddyginiaeth neu'n gwrthod rhai gweithgareddau oherwydd eu gofynion gofal iechyd
- ymwybodol o arwyddion, symptomau a sbardunau cyflyrau meddygol cyffredin sy'n bygwth bywyd ac yn gwybod beth i'w wneud mewn argyfwng. Mae hyn yn cynnwys gwybod pwy yw'r bobl cymorth cyntaf a gofyn am eu cymorth os bydd argyfwng meddygol
- deall gweithdrefnau argyfwng y lleoliad addysg yn llawn a bod yn barod i weithredu mewn argyfwng
- gofyn a gwrandao ar farn dysgwyr a'u rhieni, y dylid eu cymryd i ystyriaeth wrth roi cymorth ar waith
- sicrhau bod dysgwyr (neu eu ffrindiau) yn gwybod wrth bwy i ddweud os ydynt yn teimlo'n sâl, angen cefnogaeth neu newidiadau i'w cymorth

- gwranddo ar bryderon dysgwyr os ydynt yn teimlo'n sâl ar unrhyw adeg ac ystyried yr angen am gymorth meddygol (yn enwedig yn achos adrodd anawsterau anadlu)
- sicrhau na chaiff dysgwyr ag anghenion gofal iechyd eu heithrio o weithgareddau y maent yn dymuno cymryd rhan ynddynt heb reswm sy'n seiliedig ar dystiolaeth glir, gan gynnwys unrhyw deithiau/ymweliadau allanol. Mae hyn yn cynnwys sicrhau bod gan ddysgwyr fynediad at eu meddyginiaeth a bod aelod o staff sydd wedi'i hyfforddi'n briodol yn bresennol i gynorthwyo lle bo angen
- ymwybodol o faterion bwlio a lles emosiynol o ran dysgwyr ag anghenion gofal iechyd, a'u bod yn barod i ymyrryd yn unol â pholisi'r lleoliad addysg
- ymwybodol y gall anghenion gofal iechyd effeithio ar allu dysgwr i ddysgu a rhoi cymorth ychwanegol pan fo angen
- cefnogi dysgwyr sydd wedi bod yn absennol a'u cynorthwyo gyda dal i fyny ar waith a gollwyd
- rhoi gwybod i rieni sut mae'r angen gofal iechyd yn effeithio ar y dysgwr yn y lleoliad addysg. Gall hyn gynnwys rhoi gwybod am unrhyw ddirywiad, pryderon neu newidiadau i arferion dysgwr neu staff.

Dylai **rhieni/gofalwyr** gymryd rhan weithredol yn y gwaith o gynllunio cymorth a rheoli anghenion gofal iechyd. Dylent:

- dderbyn diweddariadau ynglŷn â materion/newidiadau gofal iechyd sy'n digwydd o fewn y lleoliad addysg
- cymryd rhan mewn creu, datblygu ac adolygu'r Cynllun Gofal Iechyd Unigol (os oes un). Dylid eu cynnwys yn llawn mewn trafodaethau ynghylch cynllunio sut caiff anghenion gofal iechyd y dysgwr eu diwallu yn y lleoliad addysg, a dylent gyfrannu at y gwaith o ddatblygu, a chydymffurfio â'u Cynllun Gofal Iechyd Unigol
- darparu'r lleoliad addysg â gwybodaeth ddigonol a chyfredol am anghenion gofal iechyd, gan gynnwys unrhyw ganllawiau ynglŷn â rhoi meddyginiaeth a/neu driniaeth gan weithwyr gofal iechyd proffesiynol. Lle bo'n briodol, dylai dysgwyr gael eu hannog a'u galluogi i reoli eu hanghenion gofal iechyd eu hunain
- rhoi gwybod i'r lleoliad addysg am unrhyw newidiadau megis y math o feddyginiaeth, dos neu ddull o weinyddu
- darparu meddyginiaethau perthnasol a chyfredol, wedi'u labelu'n gywir, gyda dos a chyfarwyddiadau gweinyddu ysgrifenedig
- sicrhau bod modd cysylltu ag oedolyn a enwebwyd bob amser a bod pob ffurflen angenrheidiol wedi ei chwblhau a'i llofnodi
- rhoi gwybod i'r lleoliad addysg os oes gan eu plentyn neu os ydynt wedi cael clefyd neu gyflwr heintus tra'n bresennol.

Fel gyda rhieni/gofalwyr, dylai **dysgwyr** gymryd rhan weithredol yn y gwaith o gynllunio cymorth a rheoli anghenion gofal iechyd. Yn ogystal â'r uchod, bydd y dysgwr, lle bo hynny'n bosibl, yn:

- rhoi gwybod i'w rhiant/gofalwr neu aelod o staff os nad ydynt yn teimlo'n iawn
- cymryd gofal wrth gario meddyginiaethau i'r ysgol ac oddi yno, a gofalu peidio â'u rhannu gydag eraill
- cymryd rhan mewn trafodaeth ynghylch rhannu gwybodaeth bersonol a chyfrinachedd.

Bydd yr ysgol yn gweithio gyda'r **awdurdod lleol** i sicrhau bod y dyletswyddau a'r gofynion cyfreithiol yn cael eu bodloni mewn perthynas â dysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd. Byddai hyn yn cynnwys gwneud addasiadau rhesymol i ddysgwyr ag anabledau, hybu cydweithrediad rhwng cyrff neu weithwyr proffesiynol amrywiol, sicrhau bod dysgwyr ag anghenion gofal iechyd yn derbyn addysg addas, a sicrhau y caiff y gefnogaeth a nodir yn y Cynllun Gofal Iechyd Unigol ei darparu'n effeithiol.

Bydd yr ysgol yn gweithio gyda **gwasanaeth nyrsio iechyd ysgolion GIG Cymru** a fydd efallai'n gallu cynnig cyngor ynghylch:

- datblygu Cynlluniau Gofal Iechyd Unigol
- adnabod yr hyfforddiant sydd ei angen ar gyfer yr ysgol i weithredu Cynlluniau Gofal Iechyd Unigol yn llwyddiannus
- cefnogi staff i weithredu Cynllun Gofal Iechyd Unigol dysgwr drwy gyswllt â gweithwyr proffesiynol eraill mewn gofal iechyd, gofal cymdeithasol a'r trydydd sector.

Gall cyngor a chymorth iechyd hefyd gael ei ddarparu gan weithwyr iechyd proffesiynol arbenigol megis meddygon teulu, paediatregwyr, therapyddion iaith a lleferydd, therapyddion galwedigaethol, ffisiotherapyddion, dietegwyr a nyrsys arbenigol diabetes.

Creu amgylchedd hygyrch

Bydd angen i ran hon y polisi amlinellu sut mae eich ysgol yn gynhwysol ac yn hygyrch i'r dysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd, gan gynnwys:

- **mynediad ffisegol i adeiladau'r ysgol;**
- **addasiadau rhesymol – cymhorthion neu wasanaethau ategol;**

- **teithiau dydd ac ymweliadau preswyl;**
- **rhyngweithio cymdeithasol e.e. clybiau a gweithgareddau cymdeithasol;**
- **ymarfer a gweithgaredd corfforol;**
- **rheoli bwyd; a**
- **cynnal unrhyw asesiadau risg sy'n ofynnol**

Isod, rhoddir enghreifftiau o'r math o wybodaeth y gellir ei chynnwys, ac mae'n adlewyrchu cynnwys Canllawiau Llywodraeth Cymru, ond mae modd i ysgolion newid hyn er mwyn cynnwys manylion sy'n cyfeirio'n benodol at eu lleoliad hwy:

Mynediad ffisegol i adeiladau'r ysgol – O dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010, bydd yr ysgol yn paratoui ac yn cynnal cynllun hygyrchedd a fydd yn ymwneud â chyfnod rhagnodedig. Mae'n rhaid ymgynghori ar y cynllun, mae'n rhaid ei fod ar gael i'w archwilio ac mae'n rhaid ei adolygu'n barhaus.

Addasiadau rhesymol - cymhorthion neu wasanaethau ategol – O dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010, bydd yr ysgol yn gwneud 'addasiadau rhesymol' ar gyfer dysgwyr sy'n anabl yn ôl diffiniad y Ddeddf. Lle bo hynny'n briodol, bydd yr ysgol yn derbyn cyngor ynghylch defnyddio cymhorthion neu wasanaethau ategol.

Teithiau dydd ac ymweliadau preswyl – Bydd y Corff Llywodraethu'n sicrhau bod yr ysgol yn cefnogi'n weithredol bob dysgwr sydd ag anghenion gofali iechyd i gymryd rhan mewn teithiau ac ymweliadau. Byddant yn sicrhau bod yr ysgol yn gwneud addasiadau rhesymol i deithiau ac ymweliadau preswyl gan sicrhau cyfranogiad llawn gan yr holl ddysgwyr. Bydd staff yn ymwybodol o sut y gall anghenion gofali iechyd dysgwr effeithio ar gyfranogiad, ac yn ceisio darparu ar gyfer unrhyw addasiadau rhesymol a fyddai'n cynyddu lefel cyfranogiad y dysgwr. Bydd staff yn ystyried sut mae darparu ar gyfer rhannu gwybodaeth bersonol gyda thrydydd parti os yw'n angenrheidiol ar gyfer gweithgareddau oddi ar y safle (yn unol â Ddeddf Diogelu Data 1998 a chan barchu hawl y dysgwr i breifatrwydd). Gall hyn gynnwys gwybodaeth am anghenion gofali iechyd y dysgwyr, beth i'w wneud mewn argyfwng ac unrhyw gymorth, meddyginiaeth neu offer ychwanegol sydd eu hangen.

Rhyngweithio cymdeithasol - Bydd y Corff Llywodraethu'n sicrhau y caiff cyfranogiad dysgwyr sydd ag anghenion gofali iechyd ei ystyried yn ddigonol mewn gweithgareddau cymdeithasol strwythuredig a distrwythur, fel yn ystod egwyl, clwb brecwast, cynrychiadau'r ysgol, clybiau ar ôl-oriau ac ymweliadau preswyl. Bydd y staff yn ymwybodol o'r rhwystrau cymdeithasol y gall dysgwyr ag anghenion gofali iechyd eu profi a sut y gall hyn arwain at fwlio ac allgau cymdeithasol.

Ymarfer a gweithgareddau corfforol – Mae'r ysgol yn deall pa mor bwysig yw bod pob dysgwr yn cymryd rhan mewn gweithgareddau corfforol a bydd yn gwneud

addasiadau priodol i chwaraeon a gweithgareddau eraill i'w gwneud yn hygyrch i bob dysgwr, gan gynnwys clybiau ar ôl-oriau a chwaraeon tîm. Os oes angen, bydd yr ysgol yn gofyn am arweiniad wrth ystyried sut y gallai cymryd rhan mewn gweithgareddau chwaraeon neu weithgareddau eraill effeithio ar ddysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd. Bydd yr ysgol yn ceisio osgoi 'darpariaethau arbennig' ar wahân ar gyfer gweithgareddau penodol, gyda phwyslais yn lle hynny ar weithgareddau sydd wedi'u gwneud yn hygyrch i bawb. Lle nad yw hyn yn bosibl, dylid cael cyngor gan weithwyr iechyd ac addysg gorfforol proffesiynol a'r dysgwr. Bydd staff hefyd yn ymwybodol y gall hi fod yn briodol i rai dysgwyr ag anghenion gofal iechyd gael meddyginiaeth neu fwyd gyda nhw yn ystod gweithgarwch corfforol; bydd dysgwyr o'r fath yn cael eu hannog i gymryd y feddyginiaeth neu fwyd pan fo'i angen.

Rheoli bwyd – Rhoddir ystyriaeth i anghenion diet dysgwyr, a darperir bwydlenni i rieni a dysgwyr, gyda rhestrau cyflawn o gynhwysion a gwybodaeth maeth. I ddysgwyr sydd angen lefel uchel o galoriau, sicrheir bob amser bod bwydydd a diodydd sy'n glwcos-gyfoethog ar gael. Bydd bwyd a ddarperir ar gyfer teithiau'n adlewyrchu anghenion dietegol a thriniaeth y dysgwyr sy'n cymryd rhan. Ni fydd dysgwyr sydd angen bwyta neu yfed fel rhan o'u cyflwr yn cael eu gwahardd o'r ystafell ddosbarth.

Cynnal asesiadau risg – Dylid sicrhau fod staff yn gwybod pryd mae asesiad risg yn ei le a phryd mae angen cynnal un. Bydd yr asesiadau yn dechrau â rhagosodiad o gynnwys a bydd proses o geisio addasiadau neu weithgareddau amgen yn hytrach na darpariaeth ar wahân fod yn rhan ohonynt.

Rhannu gwybodaeth

Bydd angen i ran hon y polisi amlinellu sut bydd eich ysgol yn cyfleu gwybodaeth yn effeithiol ac yn gyfrinachol, gan gynnwys gyda:

- athrawon, athrawon llenwi a staff cefnogol (gall hyn gynnwys staff arall fel staff arlwyyo neu gontractwyr perthnasol)*
- rhieni/gofalwyr a dysgwyr.*

Isod, rhoddir enghreifftiau o'r math o wybodaeth y gellir ei chynnwys, ac mae'n adlewyrchu cynnwys Canllawiau Llywodraeth Cymru, ond mae modd newid y rhain er mwyn cynnwys manylion sy'n cyfeirio'n benodol at eich ysgol chi:

Bydd y Corff Llywodraethu'n sicrhau bod trefniadau anghenion iechyd, yn bolisiau ehangach yr ysgol a Chynlluniau Gofal Iechyd Unigol, yn cael eu cyfleu'n glir i staff, rhieni a rhanddeiliaid allweddol eraill i sicrhau eu bod yn cael eu gweithredu'n llawn. Bydd yr holl wybodaeth yn cael ei chadw'n gyfredol a bydd pob techneg rhannu gwybodaeth megis hysbysfwrdd staff a mewnrwyd ysgol yn cael eu cytuno gan y dysgwr a'r rhiant cyn cael ei ddefnyddio, er mwyn diogelu cyfrinachedd.

Bydd athrawon, athrawon llenwi a staff cefnogol (gall hyn gynnwys staff arlwyio a chontractwyr perthnasol) yn cael mynediad at wybodaeth ynghylch dysgwyr sydd ag anghenion meddygol. Yn dilyn caniatâd priodol, dangosir y wybodaeth ar hysbysfwrdd yn yr ystafell staff. Defnyddir yr hysbysfwrdd hwn i ddangos gwybodaeth am anghenion iechyd risg uchel, staff cymorth cyntaf a thystysgrifau, gweithdrefnau brys, ac ati. **NEU**, Yn dilyn caniatâd priodol, cedwir y wybodaeth o fewn ardal mewnrwyd ddiogel yr ysgol a defnyddir cyfarfodydd staff i helpu i sicrhau bod staff yn ymwybodol o anghenion gofal iechyd y dysgwyr y mae ganddynt gysylltiad â nhw neu y gallent fod ganddynt gysylltiad â nhw.

Bydd **rhieni a dysgwyr** yn bartneriaid gweithredol, ac er mwyn cyflawni hyn, bydd yr ysgol yn gwneud rhieni'n gwbl ymwybodol o'r gofal a gaiff eu plant. Bydd rhieni a dysgwyr hefyd yn cael eu gwneud yn ymwybodol o'u hawliau a'u cyfrifoldebau nhw. Er mwyn helpu i gyflawni hyn, bydd yr ysgol yn:

- gwneud polisiau anghenion gofal iechyd ar gael yn rhwydd ac yn hygyrch, ar-lein ac ar ffurf copi caled
- darparu copi o'r polisi rhannu gwybodaeth i'r dysgwr/rhieni, yn nodi'r math o gyrrff ac unigolion y gellir rhannu gwybodaeth feddygol y dysgwr â nhw
- gofyn i rieni lofnodi ffurflen ganiatâd sy'n rhoi manylion clir y cyrff, unigolion a dulliau a fydd yn gyfrwng rhannu gwybodaeth feddygol eu dysgwr. Bydd y dysgwr yn rhan o unrhyw benderfyniadau. Bydd yr ysgol yn cadw rhestr o ba wybodaeth sydd wedi cael ei rhannu â phwy a pham. Bydd y dysgwr/rhiant yn gallu ei gweld ar gais
- ystyried cynnwys dolen ar y we i'r polisiau anghenion gofal iechyd mewn cyfathrebiadau perthnasol a anfonir at rieni, ac o fewn Cynllun Gofal Iechyd Unigol y dysgwr
- cynnwys cynghorau ysgol, grwpiau 'ysgolion iach' a grwpiau eraill i ddysgwyr yn natblygiad trefniadau gofal iechyd y lleoliad, lle y bo'n briodol
- ystyried sut y gall grwpiau o ffrindiau a chyfoedion gynorthwyo dysgwyr, e.e. gellid dysgu'r sbardunau neu arwyddion problem dysgwr iddynt, gwybod beth i'w wneud mewn argyfwng a phwy i ofyn am gymorth. Os yw hyn dan ystyriaeth, bydd yr ysgol yn trafod gyda'r dysgwr a'r rhieni yn gyntaf a phenderfynu a ellir rhannu gwybodaeth.

Gweithdrefnau a chadw cofnodion ar gyfer anghenion gofal iechyd dysgwyr

Bydd angen i'r ysgol nodi fan hyn enwau/rolau/cyfrifoldebau pob aelod o staff sy'n rhan o adnabod, rheoli a gweinyddu anghenion gofal iechyd. Ceir enghreifftiau o'r templedi y gellir eu defnyddio yn Atodiad 2 o'r Ddogfen Canllawiau, ac maent ar gael yn Atodiad 1 o'r polisi hwn. Yn ogystal â nodi enwau staff, dylid nodi'r canlynol:

Dylai'r dogfennau canlynol gael eu casglu a'u cynnal i'r dysgwr, lle bo hynny'n briodol:

1. Manylion cyswllt y gwasanaethau brys
2. Cytundeb rhieni i'r lleoliad addysgol weinyddu meddyginiaeth
3. Cytundeb pennaeth y lleoliad addysgol i weinyddu meddyginiaeth
4. Cofnod o feddyginiaeth gaiff ei storio a'i gweinyddu i ddysgwr unigol
5. Cofnod o feddyginiaethau a weinyddwyd i bob dysgwr yn ôl dyddiad*
6. Cais i ddysgwr weinyddu meddyginiaeth eu hunain
7. Cofnod hyfforddiant staff – gweinyddu meddyginiaethau
8. Adroddiad digwyddiad meddyginiaeth.

Ceir samplau o'r ffurflenni/templedi hyn yn Atodiad 1. Bydd cofnodion newydd yn cael eu cwblhau pan fydd newidiadau i feddyginiaeth neu ddos. Bydd yr ysgol yn sicrhau bod yr hen ddogfennau wedi'u marcio'n glir fel rhan nad ydynt bellach yn berthnasol, a bydd y rhain yn cael eu storio yn unol â'r Polisi Cadw Gwybodaeth a Deddf Diogelu Data 1998.

*Bydd Dogfen 5, *Cofnod o feddyginiaethau a weinyddwyd*, hefyd yn nodi os yw'r dysgwr wedi gwrthod cymryd ei feddyginiaeth.

Storio, mynediad at a gweinyddu meddyginiaeth a dyfeisiau

Bydd gan yr ysgol ei pholisïau a'i threfniadau ei hun ar gyfer storio ac ati, ond nodir yr egwyddorion cyffredinol a amlinellir yng Nghanllawiau Llywodraeth Cymru fel arfer dda yn y maes hwn:

Cyflenwi meddyginiaeth neu ddyfeisiau – Ni ddylai'r ysgol storio meddyginiaeth dros ben, a bydd yn gofyn i rieni ddarparu cyflenwadau priodol o feddyginiaeth. Dylai'r rhain fod yn eu cynhwysydd gwreiddiol, wedi'u labelu ag enw'r dysgwr, enw'r feddyginiaeth, dos ac amledd, a'r dyddiad dod i ben. Bydd yr ysgol ond yn derbyn meddyginiaethau a dyfeisiau ar bresgripsiwn sydd:

-
- â dyddiad addas
- â'u cynnwys wedi'i labelu'n gywir ac yn glir
- wedi'u labelu ag enw'r dysgwr
- wedi'u cyflenwi â chyfarwyddiadau ysgrifenedig ar gyfer gweinyddu, dos a storio
- yn eu cynhwysydd/pecynnu gwreiddiol fel y gweinyddir gan fferylllydd (ac eithrio inswlin sydd ar gael yn gyffredinol drwy gyfrwng pin inswlin neu bwmp).

Lle caiff meddyginiaeth nid-drwy-bresgripsiwn ei gadw gan yr ysgol, e.e. hylif paracetamol, dylai:

- fod â dyddiad addas
- fod y cynnwys wedi'i labelu'n gywir ac yn glir
- fod wedi'i labelu ag enw'r dysgwr
- wedi'i gyflenwi â chyfarwyddiadau ysgrifenedig ar gyfer gweinyddu, dos a storio – gall hyn fod gan y rhiant
- fod yn ei gynhwysydd/pecynnu gwreiddiol.

Storio, mynediad a gwaredu – Er y dylid storio pob meddyginiaeth yn ddiogel, bydd math a defnydd y feddyginiaeth yn pennu sut mae hyn yn digwydd. Bydd yr ysgol yn dweud wrth y dysgwr ble mae eu meddyginiaeth yn cael ei storio a sut i gael gafael arno.

- **Rheweiddio:** Yn achos meddyginiaethau sydd angen eu rheweiddio, bydd angen monitro tymheredd yr oergell yn rheolaidd er mwyn sicrhau ei fod yn unol â'r gofynion storio. Gall meddyginiaethau gael eu cadw mewn oergell sy'n cynnwys bwyd, ond dylai fod mewn cynhwysydd aerglos ac wedi'i labelu'n glir. **Dylid ystyried oergell feddygol y gellir ei chloi os oes angen storio llawer o feddyginiaeth. OPSIYNOL AR GYFER YSGOLION MWY O FAINT**
- **Meddyginiaeth argyfwng:** Bydd meddyginiaeth argyfwng ar gael yn rhwydd i ddysgwyr sydd ei angen bob amser yn ystod y dydd neu mewn gweithgareddau oddi ar y safle. Bydd meddyginiaethau a dyfeisiau fel anadlwyr asthma, mesuryddion profi glwcos yn y gwaed a hunan-chwistrellwyr adrenalin (pen) ar gael yn rhwydd i ddysgwyr ac nid o dan glo. Mae hyn yn arbennig o bwysig i'w ystyried pan y tu allan i adeilad y lleoliad addysg, e.e. ar deithiau. Os yw'r feddyginiaeth frys yn gyffur a reolir, caiff ei gadw mor ddiogel â phosibl er mwyn lleihau'r risg o fynediad heb awdurdod tra hefyd yn caniatáu mynediad cyflym os gallai hyn fod yn angenrheidiol mewn argyfwng. Er enghraifft, ni fydd allweddi gael eu dal yn bersonol gan aelod o staff. Gall dysgwr sydd wedi cael cyffur a reolir drwy bresgripsiwn ei feddu'n gyfreithiol, os ydynt yn gymwys i wneud hynny, ac ni ddylent ei drosglwyddo i ddysgwr arall neu unrhyw un arall sydd heb awdurdod. Gall monitro fod yn angenrheidiol. Pan fydd staff yn rhoi meddyginiaeth frys i ddysgwr, caiff hyn ei gofnodi.
- **Meddyginiaeth di-argyfwng:** Cedwir pob meddyginiaeth di-argyfwng mewn lle diogel gyda rheolaethau tymheredd neu olau priodol. Os yw'n gyffur a reolir, rhoddir mesurau a rheolaethau diogelwch ychwanegol yn eu lle.
- **Gwaredu meddyginiaeth:** Pan nad oes mo'u hangen mwyach, bydd meddyginiaethau'n cael eu dychwelyd i'r rhieni i drefnu cael gwared arnynt yn ddiogel. Defnyddir *Sharpboxes* bob amser ar gyfer cael gwared â nodwyddau ac offer miniog eraill a'u gwaredu'n briodol.

Gweinyddu meddyginiaeth

- Lle mae'r dysgwr yn iau nag 16 oed, mae rhoi cymorth neu weinyddu meddyginiaethau a ragnodwyd neu feddyginiaethau sydd heb eu rhagnodi'n gofyn am ganiatâd ysgrifenedig rhieni, oni bai y caiff cymhwysedd Gillick ei gofnodi. Cofnodir gweinyddu pob meddyginiaeth.
- Lle caiff meddyginiaeth ei rhagnodi i'w chymryd mewn amleddau sy'n caniatáu i'r cwrs dyddiol o feddyginiaeth gael ei weinyddu yn y cartref, dylai rhieni geisio gwneud hynny, e.e. cyn ac ar ôl ysgol a gyda'r hwyr. Bydd yna achosion lle nad yw hyn yn briodol.
- Ni roddir aspirin na'i ddeilliadau fyth i ddysgwyr dan 16 oed oni'i ragnodir iddynt.
- Oni bai bod cynllun y cytunwyd arno i'r dysgwr weinyddu meddyginiaeth i'w hunan (16 oed a throsodd neu gymhwysedd Gillick), gweinyddir pob meddyginiaeth gan aelod o staff. Mewn achosion eraill, efallai y bydd angen iddo gael ei oruchwylio yn unol â'r Cynllun Gofal Iechyd Unigol.

- Bydd meddyginiaeth yn cael ei gweinyddu gan staff sydd wedi cael hyfforddiant addas yn unig. Bydd symudiad a lleoliad y staff hyfforddedig hyn bob amser yn ystyried lleoliad y dysgwyr y maent yn eu cefnogi.
- Bydd staff yn gwirio'r dos uchaf a maint ac amser unrhyw ddos blaenorol a weinyddwyd.
- Gall gweinyddu rhai gweithdrefnau meddygol ofyn am weinyddu gan oedolyn o'r un rhyw â'r dysgwr, ac efallai y bydd angen ail oedolyn yn dyst. Rhaid ystyried barn a theimladau'r dysgwr ynglŷn â nifer a rhyw'r rhai sy'n cynorthwyo wrth ddarparu gofal personol. Nid oes unrhyw ofyniad o dan y gyfraith bod mwy nag un person yn cynorthwyo a chaiff hyn ei gytuno a'i adlewyrchu yn y Cynllun Gofal Iechyd Personol a'r asesiad risg.
- Bydd yr ysgol yn dilyn ei Pholisi Gofal Personol oni bai bod trefniadau eraill wedi'u cytuno, a'u cofnodi yng Nghynllun Gofal Iechyd Unigol y dysgwr.
- Os yw dysgwr yn gwrthod eu meddyginiaeth, bydd staff yn cofnodi hyn a dilyn eu gweithdrefnau diffiniedig, gan hysbysu rhieni cyn gynted â phosibl. Os yw dysgwr yn camddefnyddio unrhyw feddyginiaeth, dylid rhoi gwybod i'w rieni cyn gynted â phosibl. Bydd yr ysgol yn gofyn i rieni geisio cyngor gofal iechyd fel y bo'n briodol. Os na ellir cysylltu â'r rhieni yn syth, bydd staff yn ystyried ceisio cyngor gofal iechyd ar unwaith.
- Bydd staff sy'n ymwneud â gweinyddu meddyginiaeth yn gyfarwydd â sut mae dysgwyr yn cydsynio i driniaeth. Mae rhagor o wybodaeth am hyn gan Lywodraeth Cymru i'w gweld yn Caniatâd Cleifion i Archwiliad a Thriniaeth – Canllawiau Diwygiedig (Y GIG, 2008).
- Bydd pob aelod staff sy'n cefnogi ymweliadau oddi ar y safle yn ymwybodol o ddysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd. Byddant yn derbyn y wybodaeth angenrheidiol er mwyn sicrhau bod staff yn gallu hwyluso profiad cyfartal i'r dysgwr. Gall y wybodaeth hon gynnwys materion iechyd a diogelwch, beth i'w wneud mewn argyfwng ac unrhyw gymorth angenrheidiol ychwanegol arall y mae'r dysgwr ei angen, gan gynnwys meddyginiaeth ac offer.

Gweithdrefnau argyfwng

Bydd angen i ysgolion amlinellu eu gweithdrefnau argyfwng fan hyn – gan nodi:

- *beth i'w wneud mewn sefyllfa o argyfwng*
- *pwysy'n gyfrifol am yr argyfwng/gweithdrefn*
- *manylion cyswllt y bobl cymorth cyntaf enwebedig*
- *lleoliad cofnodion gofal iechyd a manylion cyswllt brys (e.e. rhieni/gofalwyr)*

Gallai'r cyflwyniad i'r adran hon gynnwys y manylion canlynol:

Bydd y Corff Llywodraethu'n sicrhau bod polisi yn ei le ar gyfer ymdrin â sefyllfaoedd argyfwng. Bydd staff yn cael gwybod pwysy'n gyfrifol am y polisi, pwysydd wedi'u henwebu'n bobl cymorth cyntaf a sut i ddelio ag anghenion gofal iechyd cyffredin. Mewn sefyllfaoedd sydd angen cymorth brys, gelwir 999 ar unwaith. Bydd staff yn cael gwybod ble mae lleoliad cofnodion gofal iechyd dysgwyr a manylion cyswllt brys.

Pan fydd gan ddysgwr Gynllun Gofal Iechyd Unigol, dylai'r cynllun hwn ddiffinio'n glir beth yw argyfwng ac egluro beth i'w wneud. Bydd staff yn ymwybodol o symptomau a gweithdrefnau argyfwng.

Bydd dysgwyr eraill yn yr ysgol hefyd yn gwybod beth i'w wneud mewn argyfwng mewn termau cyffredinol, megis rhoi gwybod i aelod o staff ar unwaith. Os oes angen cymryd dysgwr i'r ysbyty, dylai aelod o staff aros gyda'r dysgwr nes bod rhiant yn cyrraedd. Mae hyn yn cynnwys eu hebrwng mewn ambiwlans i'r ysbyty. Dylai fod gan yr aelod staff fanylion unrhyw anghenion gofal iechyd a meddyginiaeth hysbys.

Hyfforddiant

Dylai ysgolion sicrhau eu bod yn nodi:

- *sut fydd yr ysgol yn codi ymwybyddiaeth o gyflyrau cyffredin*
- *sut gaiff nifer digonol o staff eu hadnabod a'u cynorthwyo*
- *pa hyfforddiant addas sy'n cael ei ddarparu i sicrhau bod staff yn gymwys ac yn hyderus i gefnogi dysgwyr*
- *gweithdrefnau ar gyfer cadw cofnodion cyfredol o ddyddiad ac enw'r hyfforddiant, enwau'r hyfforddwyr a thystysgrifau, gan hysbysu'r ALI -y broses ar gyfer sicrhau bod hyfforddiant yn gyfredol;*

-sichrau bod staff newydd a thros dro yn ymwybodol o anghenion gofal iechyd

-sichrau bod gan hol staff ymwybyddiaeth sylfaenol o gyflyrau meddygol cyffredin a'u bod yn deall sut i gael gfael ar gymorth priodol.

Gallai'r wybodaeth ganlynol fod yn sail i gyflwyniad i'r adran hon.

Bydd y Corff Llywodraethu'n sichrau bod staff sy'n gwirfoddoli neu sydd o dan contract i gefnogi'r rheiny sydd ag anghenion gofal iechyd yn derbyn hyfforddiant priodol.

Wrth gynorthwyo dysgwyr â'u hanghenion gofal iechyd, mae'r ysgol yn cydnabod nad oes angen unrhyw hyfforddiant arbenigol ar gyfer llawer o ymyriadau a rôl staff yw hwyluso'r dysgwr i ddiwallu eu hanghenion gofal iechyd eu hunain.

Os yw'r Cynllun Gofal Iechyd Unigol yn adlewyrchu anghenion cymhleth sy'n gofyn i staff gael gwybodaeth a hyfforddiant penodol, bydd yr ysgol yn gofyn i'r gwasanaethau hyn a/neu'r awdurdod lleol i ddarparu cyngor addas i'r ysgol yn ogystal â dysgwyr a theuluoedd.

Mae'n bosibl i'r holl staff, p'un a ydynt wedi gwirfoddoli i gynorthwyo neu gefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd ai peidio, ddod i gysylltiad â dysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd. Felly, bydd gan yr holl staff ddealltwriaeth sylfaenol o gyflyrau cyffredin i sichrau adnabod symptomau a deall ble i geisio cymorth priodol.

Cymwysterau ac asesiadau

Bydd angen i ysgolion ddarparu gwybodaeth am eu trefniadau eu hunain yn yr adran hon. Mae Llywodraeth Cymru'n argymhell y canlynol:-

- **amlinellu sut fydd yr ysgol yn darparu cymorth priodol i ddysgwyr sydd angen Addysg Heblaw yn yr Ysgol (EOTAS) oherwydd anghenion gofal iechyd**
- **amlinellu eich gweithdrefnau ar gyfer cefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd sy'n ymgymryd â chymwysterau ac asesiadau, gan gynnwys:**
 - **pan fydd angen sefyll arholiadau i ffwrdd o'r ysgol, e.e. yn y cartref;**
 - **trefniadau arbennig gan gyrrff dyfarnu;**
 - **newidiadau, addasiadau neu amser ychwanegol sy'n ofynnol.**

Cludiant i'r ysgol

Os oes cludiant i'r ysgol dan ystyriaeth ar gyfer dysgwr ag anghenion meddygol, bydd yr ysgol yn cysylltu â Gwasanaeth Cynhwysiant yr awdurdod lleol.

Adolygu polisiau, trefniadau a gweithdrefnau

Bydd y Corff Llywodraethu'n sicrhau bod yr holl bolisiau, trefniadau a gweithdrefnau'n cael eu hadolygu'n rheolaidd gan y lleoliad addysg. Bydd Cynlluniau Gofal Iechyd Unigol yn cael eu hadolygu yn ôl yr angen. Bydd amllder hyn yn dibynnu ar ffactorau fel y gofal iechyd sydd ei angen, newidiadau i'r cyflwr neu newidiadau i'r feddyginiaeth. Bydd yr adolygiadau hyn yn cynnwys yr holl randdeiliaid allweddol gan gynnwys, lle bo'n briodol, y dysgwr, rhieni, gweithwyr proffesiynol addysg ac iechyd a chyrrff perthnasol eraill.

Trefniadau yswiriant

Mae'n bosibl i'r ysgol amlinellu ei threfniadau yswiriant fan hyn. Mae'r paragraff yng Nghanllawiau Llywodraeth Cymru'n nodi:

Dylai'r Corff Llywodraethu sicrhau bod lefel priodol o yswiriant yn ei le i gwmpasu gweithgareddau'r lleoliad wrth gefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd. Bydd lefel yr yswiriant adlewyrchu'n briodol lefel y risg. Efallai y bydd angen trefnu yswiriant ychwanegol ar gyfer rhai gweithgareddau, e.e. gweithgareddau oddi ar y safle ar gyfer dysgwyr ag anghenion penodol.

Gweithdrefn cwynion

Noder: Lluniwch grynodedb o weithdrefn cwynion eich ysgol a'i roi fan hyn.

Cynlluniau gofal iechyd unigol (CIU)

Dylai ysgolion amlinellu sut y byddant yn creu CIU, gan gynnwys:

- *pwrpas CIU*
- *pryd fydd CIU yn briodol*
- *beth fydd cynnwys y CIU*
- *cyfrifoldebau a rolau mewn cysylltiad â chreu CIU*

Rhoddir gwybodaeth o ddogfen Canllawiau Llywodraeth Cymru isod, ond efallai y bydd ysgolion eisiau addasu'r wybodaeth hon er mwyn cysylltu â'r prosesau sydd ganddynt ar waith.

Mae Cynllun Gofal Iechyd Unigol yn nodi pa gymorth sydd ei angen gan ddysgwyr. Nid oes angen iddynt fod yn hir nac yn gymhleth. (**Noder: rhowch enw'r aelod staff**) sydd â chyfrifoldeb cyffredinol am ddatblygiad y Cynllun Gofal Iechyd Unigol. Mae Cynllun Gofal Iechyd Unigol yn hanfodol lle mae anghenion gofal iechyd yn gymhleth, yn anwadal, hirdymor neu lle mae risg uchel y bydd angen ymyriad brys. Fodd bynnag, nid yw pob dysgwr sydd ag anghenion gofal iechyd angen Cynllun Gofal Iechyd Unigol ac mae'r diagram canlynol yn amlinellu'r broses y bydd ysgol yn ei dilyn ar gyfer nodi a oes angen Cynllun Gofal Iechyd Unigol.

Adnabod dysgwyr ag anghenion gofal iechyd

- Adnabod dysgwyr o'r ffurflen ymrestru neu lwybr arall **neu** rhiant neu ddysgwr yn hysbysu'r lleoliad addysg o angen gofal iechyd.
- I ddysgwyr sy'n newydd i'r ysgol, cynnal trafodaethau pontio mewn da bryd, e.e. wyth wythnos cyn naill ai diwedd y tymor neu symud i leoliad addysg newydd.

Casglu gwybodaeth

- Os yw'n bosibl y bydd angen CIU, dylai'r lleoliad addysg drafod hyn gyda'r rhiant a'r dysgwr.

Penderfynu a oes angen CIU

- Dylai'r lleoliad addysg drefnu cyfarfod gyda staff priodol, y rhieni, y dysgwr a staff lechyd priodol i benderfynu a yw anghenion gofal iechyd y dysgwr angen CIU. Os na ellir cael consensws, dylai'r pennaeth gymryd y penderfyniad terfynol, ac os oes angen, gellir ei herio drwy'r drefn gwyno.

Os oes angen CIU

- Dylai'r lleoliad addysg, o dan arweiniad y gweithwyr gofal iechyd proffesiynol priodol, y rhieni a'r dysgwr, ddatblygu'r CIU mewn partneriaeth.
- Dylai'r lleoliad addysg adnabod staff priodol i gefnogi'r dysgwr, gan gynnwys nodi unrhyw anghenion hyfforddi a ffynhonnell yr hyfforddiant, a gweithredu hyfforddiant.
- Dylai'r lleoliad addysg ddosbarthu'r CIU i bob unigolyn priodol.
- Dylai'r lleoliad addysg osod dyddiad adolygu priodol a diffinio unrhyw sbardun arall ar gyfer adolygiad.

Bydd y CIU yn esbonio sut y gall anghenion y dysgwr gael eu bodloni. Bydd yn hygyrch i bawb sydd angen cyfeirio ato, tra'n cynnal y lefelau gofynnol o breifatrwydd. Dylai pob cynllun gynnwys gwybodaeth a chymau allweddol sydd eu hangen i gefnogi'r dysgwr yn effeithiol. Efallai y bydd datblygiad CIU manwl yn cynnwys:

- y dysgwr
- y rhieni
- mewnbwn neu wybodaeth gan leoliad addysg blaenorol
- gweithwyr proffesiynol gofal iechyd priodol
- gweithwyr gofal cymdeithasol
- y pennaeth a/neu'r unigolyn dirprwyedig sy'n gyfrifol am anghenion gofal iechyd ar draws y lleoliad
- athrawon a staff cefnogi, gan gynnwys staff arlwyo
- unrhyw unigolion â rolau perthnasol megis cydlynnydd cymorth cyntaf, swyddog lles, a chydlynnydd anghenion addysgol arbennig (ALNCo).

Er y dylai'r cynllun gael ei deilwra i anghenion pob dysgwr unigol, gall gynnwys:

- manylion am yr angen gofal iechyd a disgrifiad o symptomau
- gofynion penodol megis gofynion dietegol, rhagofalon cyn-weithgaredd (e.e. cyn dosbarthiadau addysg gorfforol)
- gofynion meddyginiaeth, e.e. dos, sgil-ffeithiau, gofynion storio, trefniadau ar gyfer gweinyddu
- datganiad o'r effaith (a gynhyrchwyd ar y cyd gan weithiwr gofal iechyd proffesiynol ac athro) ar sut mae cyflwr gofal iechyd y dysgwr a/neu driniaeth yn effeithio ar eu dysgu a pha gamau sydd eu hangen i liniaru'r effeithiau hyn
- camau gweithredu gofynnol
- protocolau argyfwng a manylion cyswllt
- y rôl y gall yr ysgol ei chwarae, e.e. rhestr o bethau i fod yn ymwybodol ohonynt
- dyddiadau adolygu a sbardunau adolygu
- rolau staff penodol, e.e. pwynt cyswllt i rieni, staff sy'n gyfrifol am weinyddu/goruchwylio meddyginiaeth a threfniadau ar gyfer cyflenwi yn eu habsenoldeb
- materion rhannu gwybodaeth o ran caniatâd/preifatrwydd/sensitifrwydd
- anghenion hyfforddi staff, fel gyda gwaith gweinyddol gofal iechyd, cymhorthion a thechnolegau addasol
- cadw cofnodion – sut y bydd yn cael ei wneud, a pha wybodaeth gaiff ei chyfleu i bobl eraill
- cludiant o'r cartref i'r ysgol – cyfrifoldeb yr awdurdod lleol yw hwn, a gall fod yn ddefnyddiol iddo fod yn ymwybodol o CIU y dysgwr a'r hyn mae'n ei gynnwys, yn enwedig mewn perthynas â sefyllfaoedd argyfwng.

Nod y cynllun yw cofnodi'r camau sydd angen eu cymryd i helpu dysgwr i reoli eu cyflwr a goresgyn unrhyw rwystrau posibl i gymryd rhan lawn mewn addysg. Bydd angen cytuno ar berson arweiniol, ond mae cyfrifoldeb am sicrhau y caiff ei gwblhau a'i weithredu'n aros gyda'r lleoliad addysg.

Bydd y Corff Llywodraethu'n sicrhau bod y cynlluniau'n cael eu hadolygu o leiaf yn flynyddol, neu'n amlach os daw tystiolaeth newydd fod anghenion y dysgwr wedi newid. Caiff y cynllun ei ddatblygu gyda budd pennaf y dysgwr mewn cof a bydd yn sicrhau bod y lleoliad addysg, gyda gwasanaethau arbenigol (os oes angen) yn asesu'r risgiau i addysg, iechyd a lles cymdeithasol y dysgwr.

Pan fydd gan ddysgwr AAA, dylai'r CIU fod yn gysylltiedig, neu ynghlwm wrth unrhyw gynllun addysg/datblygu unigol neu ddatganiad.

Arfer annerbyniol

Fel y nodir yn nogfen Canllawiau Llywodraeth Cymru, nid yw'n arfer derbyniol i:

- atal dysgwyr rhag mynychu lleoliad addysg oherwydd eu hanghenion gofal iechyd, oni bai y byddai mynychu'r lleoliad yn debygol o achosi niwed i'r dysgwr neu eraill
- atal dysgwyr rhag cael mynediad at eu hanadlwyr neu feddyginiaeth eraill yn hawdd, na'u rhwystro rhag cymryd eu meddyginiaeth pan a lle bo angen
- cymryd yn ganiataol bod pob dysgwr â'r un cyflwr angen yr un driniaeth
- anwybyddu barn y dysgwr neu eu rhieni, neu anwybyddu tystiolaeth neu farn gofal iechyd (er bod modd ymholi i'r safbwyntiau hyn a cheisio safbwyntiau ychwanegol yn brydlon)
- anfon dysgwyr ag anghenion gofal iechyd gartref yn aml neu eu hatal rhag aros ar gyfer gweithgareddau arferol, gan gynnwys cinio, oni bai fod hyn wedi ei bennu'n addas yn eu Cynllun Gofal Iechyd Unigol
- anfon dysgwr sy'n mynd yn sâl neu sydd angen cymorth i ystafell feddygol neu brif swyddfa heb gwmni neu gyda rhywun sydd ddim yn gallu eu monitro yn iawn
- cosbi dysgwr am eu cofnod presenoldeb os bydd yr absenoldeb yn gysylltiedig â'u hanghenion gofal iechyd. Ni ddylid defnyddio 'absenoldeb awdurdodedig' gan gynnwys apwyntiadau gofal iechyd, amser teithio i'r ysbyty neu i apwyntiad nac amser adfer rhag triniaeth neu salwch i gosbi dysgwr mewn unrhyw ffordd. Mae hyn yn cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i, gymryd rhan mewn gweithgareddau, teithiau neu wobrwon lle mae cofnodion presenoldeb yn rhan o'r cymhelliant
- gwneud cais am addasiadau neu amser ychwanegol ar gyfer dysgwr yn hwyr. Dylid gwneud cais amdanynt mewn da bryd. Dylid hefyd rhoi ystyriaeth i

addasiadau neu amser ychwanegol sydd ei angen mewn ffug arholiadau neu brofion eraill

- atal dysgwyr rhag yfed, bwyta neu gymryd seibiant toiled neu seibiant arall pryd bynnag sydd ei angen er mwyn rheoli eu hanghenion gofal iechyd yn effeithiol
- ei gwneud yn ofynnol i rieni, neu fel arall gwneud iddynt deimlo rheidrwydd arnynt, i fynychu'r lleoliad addysg, taith neu weithgaredd arall oddi ar y safle i roi meddyginiaeth neu ddarparu cymorth gofal iechyd i'r dysgwr, gan gynnwys materion mynd i'r toiled
- disgwyl neu achosi i riant roi'r gorau i'w gwaith neu ymrwymadau eraill oherwydd bod y lleoliad addysg yn methu â chefnogi anghenion gofal iechyd dysgwr
- gofyn i ddysgwr adael y dosbarth neu weithgaredd os oes angen iddynt weinyddu meddyginiaeth nad yw'n bersonol neu fwyta bwyd yn unol â'u hanghenion iechyd
- atal neu greu rhwystrau diangen i gyfranogiad dysgwr mewn unrhyw agwedd ar eu haddysg, gan gynnwys teithiau, e.e. drwy fynnu bod rhiant i fynd gyda'r dysgwr.

Bydd angen i ysgolion ychwanegu fan hyn sut y byddant yn sicrhau bod staff yn ymwybodol o'r 'arferion annerbyniol' a'r mesurau sydd yn eu lle i'w hatal rhag digwydd

TEMPLEDI

Ffurflen 1	-	Cysylltu â'r gwasanaethau brys
Ffurflen 2	-	Cytundeb rhieni i leoliad addysg roi meddyginiaeth
Ffurflen 3	-	Cytundeb pennaeth/pennaeth lleoliad i roi meddyginiaeth
Ffurflen 4	-	Cofnod o feddyginiaeth a gaiff ei chadw a'i rhoi i ddysgwr unigol
Ffurflen 5	-	Cofnod o feddyginiaethau a roddwyd i bob dysgwr – yn ôl dyddiad
Ffurflen 6	-	Cais i ddysgwr gario/weinyddu eu meddyginiaeth eu hunain
Ffurflen 7	-	Cofnod hyfforddiant staff – rhoi meddyginiaethau
Ffurflen 8	-	Adrodd am ddigwyddiadau meddyginiaeth/gofal iechyd

Gellir lawrlwytho'r ffurflenni hyn o ddogfennau Word er mwyn galluogi ysgolion neu leoliadau i'w personoli nhw.

learning.gov.wales/resources/browse-all/supporting-learners-with-healthcare-needs/?lang=cy

Ffurflen 1

Cysylltu â'r gwasanaethau brys

Gwneud cais am Ambiwylans

Ffoniwch **999**, gofynnwch am ambiwlans, a byddwch yn barod gyda'r wybodaeth ganlynol lle bo hynny'n bosibl.

1	Rhowch eich rhif ffôn.
2	Rhowch eich lleoliad fel a ganlyn: <i>(nodwch eich cyfeiriad)</i>
3	Rhowch y cod post: <i>(nodwch eich cod post)</i>
4	Rhowch yr union lleoliad yn y lleoliad addysg <i>(nodwch ddisgrifiad byr)</i>
5	Rhowch eich enw
6	Rhowch enw'r dysgwr a disgrifiad byr o symptomau
7	Rhowch wybod i'r Ganolfan Ambiwylans pa fynedfa sydd orau a dywedwch y bydd rhywun yn cwrdd â'r criw ac yn mynd â nhw i <i>(enw'r lleoliad)</i>
8	Peidiwch â rhoi'r ffôn i lawr nes bod y wybodaeth wedi cael ei hailadrodd yn ôl

- **Siaradwch yn glir ac yn araf a byddwch yn barod i ailadrodd gwybodaeth os gofynnir i chi wneud hynny**
- **Rhowch gopi wedi'i gwblhau o'r ffurflen hon ger yr holl ffonau yn y lleoliad addysg.**

Ffurflen 2

Cytundeb rhieni i leoliad addysg roi meddyginiaeth

Mae **[rhowch enw'r lleoliad addysg]** angen eich caniatâd chi i roi meddyginiaeth i'ch plentyn. Llenwch a llofnodwch y ffurflen hon er mwyn galluogi hyn.

Enw'r ysgol	
Enw'r plentyn	
Dyddiad geni	
Grŵp / dosbarth	
Angen gofal iechyd	

Meddyginiaeth

Enw / math o feddyginiaeth (fel y disgrifir ar y cynhwysydd)					
Dyddiad ei roi	/	/	Dod i ben	/	/

Dyddiad adolygu wedi'i gytuno i gael ei nodi gan (*enw'r aelod staff*)

Dos a dull	
Amser	
Rhagofalon arbennig	
Oes yna unrhyw sgil effeithiau sydd angen i'r lleoliad wybod amdanynt?	

Hunan-weinyddu (dilëwch fel bo angen)	le / Na
--	---------

Camau gweithredu mewn argyfwng	
-----------------------------------	--

Manylion cyswllt

Enw	
Rhif ffôn yn ystod y dydd	
Perthynas i'r plentyn	
Cyfeiriad	

Rwy'n deall bod yn rhaid i mi drosglwyddo'r feddyginiaeth yn bersonol i (*aelod staff y cytunwyd arnynt*).

Rwy'n deall bod angen i mi roi gwybod i'r lleoliad am unrhyw newidiadau yn ysgrifenedig.

Llofnod	
---------	--

Dyddiad	
---------	--

Cytundeb pennaeth/pennaeth lleoliad i roi meddyginiaeth

Enw'r lleoliad	
----------------	--

Enw'r lleoliad

Cytunir y bydd (*enw'r dysgwr*) yn derbyn
(*swm neu ystod swm ac enw'r feddyginiaeth*).....

yn ddyddiol am(*amser y dylid rhoi'r feddyginiaeth, e.e. amser cinio/egwyl prynhawn*)

Bydd (*enw'r dysgwr*)..... yn cael/yn cael eu goruchwyllo

wrth iddo/i gymryd ei f/meddyginiaeth gan(*enw aelod staff*)

Bydd y trefniant hwn yn parhau nes (*naill ai diwedd y cwrs meddyginiaeth neu nes y daw cyfarwyddiadau gan rieni/gofalwyr*).....

Dyddiad	
Llofnod	

(*Y pennaeth/pennaeth y lleoliad/aelod staff penodol*)

Ffurflen 4

Cofnod o feddyginiaeth a gaiff ei chadw a'i rhoi i ddysgwr unigol

Enw'r lleoliad	
Enw'r dysgwr	
Dyddiad y darparwyd meddyginiaeth gan riant	
Grŵp/dosbarth	
Faint a dderbyniwyd	
Enw a chryfder y feddyginiaeth	
Dyddiad dod i ben	
Faint ddychwelwyd	
Dos ac amlder y feddyginiaeth	
Llofnod staff	

Llofnod riant/gofalwr			
Dyddiad			
Amser rhoi			
Dos a roddwyd			
Enw aelod staff			
Blaenlythrennau staff			
Dyddiad			

Amser rhoi			
Dos a roddwyd			
Enw aelod staff			
Blaenlythrennau staff			

Dyddiad			
Amser rhoi			
Dos a roddwyd			
Enw aelod staff			
Blaenlythrennau staff			

Dyddiad			
Amser rhoi			
Dos a roddwyd			
Enw aelod staff			
Blaenlythrennau staff			

Dyddiad			
Amser rhoi			
Dos a roddwyd			
Enw aelod staff			
Blaenlythrennau staff			

Ffurflen 6

Cais i ddysgwr gario/gweinyddu eu meddyginiaeth eu hunain

Rhaid i riant/gofalwr lenwi'r ffurflen hon.

Os oes gan staff unrhyw bryderon, trafodwch y cais hwn gyda gweithwyr iechyd proffesiynol.

Enw'r lleoliad	
Enw'r dysgwr	
Grŵp/dosbarth	
Cyfeiriad	
Enw'r feddyginiaeth	
Cario a gweinyddu	le / Na
Gweinyddu o leoliad storio	le / Na
Camau i'w cymryd mewn argyfwng	

Manylion cyswllt

Enw	
Rhif ffôn yn ystod y dydd	
Perthynas i'r dysgwr	

Hoffwn i fy mhlentyn weinyddu a/neu gario eu meddyginiaeth eu hunain.

Llofnod rhiant/gofalwr	
Dyddiad	

Rwy'n cytuno i weinyddu a/neu gario fy meddyginiaeth fy hunan. Os ydw i'n gwrthod gweinyddu fy meddyginiaeth fel y cytunwyd, caiff y cytundeb hwn ei adolygu.

Llofnod y dysgwr	
Dyddiad	

Cofnod hyfforddiant staff – rhoi meddyginiaethau

Sicrhewch fod cofrestriad Cyngor y Gweithlu Addysg yn cael ei ddiweddarau.

Enw'r lleoliad	
Enw	
Math o hyfforddiant	
Dyddiad cwblhau'r hyfforddiant	/ /
Darparwyr yr hyfforddiant	
Swydd a theitl	

Rwy'n cadarnhau bod (*enw aelod staff*) wedi derbyn yr hyfforddiant a fanylir uchod ac maent yn gymwys i weinyddu unrhyw driniaeth angenrheidiol.

Rwy'n awgrymu y dylai'r hyfforddiant gael ei ddiweddarau (*nodwch pa mor aml*)

Llofnod yr hyfforddwr	
Dyddiad	

Rwy'n cadarnhau i mi dderbyn yr hyfforddiant a fanylir uchod.

Llofnod aelod staff	
Dyddiad	
Dyddiad adolygu sydd wedi'i awgrymu	

Adrodd am ddigwyddiadau meddyginiaeth/gofal iechyd

Enw'r dysgwr: _____

Cyfeiriad cartref: _____

Rhif ffôn: _____

Dyddiad y digwyddiad: _____ Amser y digwyddiad: _____

Meddyginiaeth a dos cywir	
----------------------------------	--

Fel arfer, gweinyddir y feddyginiaeth gan:

Dysgwr	
Dysgwr dan oruchwyliaeth staff	
Nyrs/aelod o staff yr ysgol	

Math o gamgymeriad:

Gweinyddwyd y dos 30 munud wedi'r amser rheolaidd	
Hepgoriad	
Dos anghywir	
Dos ychwanegol	
Dysgwr anghywir	
Dos wedi'i roi heb fod caniatâd ar ffeil	
Deietegol	
Dos wedi'i roi gan unigolyn heb awdurdod	

Disgrifiad o'r digwyddiad	
----------------------------------	--

Camau gweithredu:

Rhoi gwybod i riant	<i>Enw</i>	<i>Dyddiad</i>	<i>Amser</i>
Rhoi gwybod i nyrs yr ysgol	<i>Enw</i>	<i>Dyddiad</i>	<i>Amser</i>
Rhoi gwybod i feddyg	<i>Enw</i>	<i>Dyddiad</i>	<i>Amser</i>
Rhoi gwybod i reolaeth gwenwyn			
Dysgwr wedi'i hebrwng adref			
Dysgwr wedi'i anfon i'r ysbyty			
Arall	<i>Rhowch fanylion os gwelwch yn dda</i>		

Unrhyw wybodaeth arall i'w nodi	
--	--